

SUKUPUOLTEN VÄLINEN TASA-ARVO JA KEHITYSYHTEISTYÖ

Sukupuolten välinen tasa-arvo on olennainen osa ihmisoikeuksia ja kehitystä. Se on tärkeä näkökulma kehitykseen siksi, että se ulottuu kaikille elämän osa-alueille. Kehitysyhteistyössä sukupuolten välisen eron huomioiminen ei tarkoita, että naisten ja miesten välisiä eroja tulisi poistaa. Sukupuolten välinen tasa-arvo on sitä, että biologisesta sukupuolesta huolimatta miehellä ja naisella on samanlaiset oikeudet, vastuut ja mahdollisuudet. Tasa-arvoisessa yhteisössä niin miesten kuin naistenkin tarpeita arvostetaan.

Sukupuolten välinen tasa-arvo koskettaa meitä kaikkia. Sosiaalinen sukupuoli eli gender tarkoittaa sitä, mitä miehenä ja naisena, tyttönä ja poikana, eläminen tarkoittaa. Eri kulttuureissa on erilaisia tapoja nähdä miehen ja naisen erilaiset roolit. Roolit asettavat odotuksia siitä, miten naisten ja miesten odotetaan käyttäytyvän.

Uskonto ja ikä ovat samanlaisia kehitykseen liittyviä tekijöitä, jotka vaikuttavat ihmisten mahdollisuuksiin toimia yhteisöissään. Sukupuoli on asia, joka koskettaa kaikkia kehityksen kannalta tärkeitä ihmisen elämän osa-alueita, myös ikää ja uskontoa. Siksi kehitysyhteistyössä ei voida saavuttaa asetettuja tavoitteita, jos sukupuolten välistä tasa-arvoa ei huomioida.

Ei ole olemassa inhimillistä toimintaa, jossa sosiaalisella sukupuolella ei olisi jossain määrin vaikutusta. Sukupuoliroolit kuitenkin vaihtelevat kulttuureittain, yhteisöittäin ja ne muuttuvat sukupolvien myötä.

MIKSI SUKUPUOLTEN VÄLINEN TASA-ARVO TULEE HUOMIOIDA ERIKSEEN?

Vaikka sukupuoli on olennainen osa arkipäivää, poliittisessa päätöksenteossa ja esimerkiksi kehitysyhteistyöhankkeiden suunnittelussa on edelleen vallalla rakenteita, jotka pitävät yllä sukupuolten välistä epätasa-arvoa. Jos miesten ja naisten erilaisiin rooleihin ei kiinnitetä erityistä huomiota, jotain olennaista tietoa jää aina huomioimatta.

Naisia ja miehiä koskettaa yhteiset mutta myös erilaiset uhat. Maailmanlaajuisesti esimerkiksi miehet kuolevat yleisemmin auto-onnettomuuksissa ja väkivallan uhreina. Kaikista maailman

köyhistä suurin osa on naisia ja tyttöjä, ja naisten menehtyminen synnytyksessä on edelleen paikoin suuri riski. Tämä on yhteydessä tulojen epätasa-arvoiseen jakaantumiseen ja terveystalvelujen riippuvuuteen tulotasosta. Kyse ei siis ole siitä, etteikö köyhyys koskettaisi kaikkia. Köyhyyteen liittyvät ongelmat ja tällöin myös ratkaisut voivat erota naisten ja miesten välillä.

MITEN SUKUPUOLTEN VÄLISTÄ TASA-ARVOA VOIDAAN EDISTÄÄ?

Sukupuolten välisen tasa-arvon saavuttamiseen tarvitaan kysymyksen huomioimista kaikessa kehitysyhteistyössä. Naiset ovat keskimäärin miehiä heikommassa asemassa esimerkiksi köyhyyttä mitattaessa, mutta sukupuolten välisen tasa-arvon saavuttaminen ei voi olla yksin naisten, esimerkiksi naisliikkeiden, harteilla. Esimerkiksi seksuaaliterveyden edistämisen ja HIV/AIDS:n ennaltaehkäisevän työn onnistuminen riippuvat siitä, otetaanko miesten ja naisten erilaiset tarpeet huomioon. Myös kirkoilla on tärkeä rooli vaikuttaa oikeudenmukaisuuden toteutumiseen.

Kulttuureihin liittyvät esteet sukupuolten väliselle tasavertaisuudelle ovat herkkiä kysymyksiä kehitysyhteistyössä. Monesti kysymys voi olla myös meidän omista ennakkoluuloistamme: oletamme liian usein, että ”köyhien maiden kulttuureissa” ei olisi mahdollisuuksia yhteisöjen sisäisiin muutoksiin. Kysymys on myös näkökulmasta: onko missään kulttuurissa sellaista tavoitetta, että vauvat ja äidit menehtyisivät synnytyksessä? Ihmiset, jotka kamppailevat korkean äitiyskuoleman kanssa, tahtovat ratkaista ongelman. Aina ei vain tiedetä, millaisista rakenteiden epätasa-arvoisista asetelmista ja syy - seuraussuhteista on kyse.

Esimerkkejä Etiopiasta

YK:n väestörahassto eli UNFPA, tukee hanketta Etiopiassa, jossa tuetaan nuoria naisia pitämään huolta siitä, että heitä ei pakotettaisi naimisiin ennen 18. ikävuotta. Etiopiassa on laki, joka kieltää naimisiin menon ennen 18. ikävuotta, mutta naimisiin meneminen alaikäisenä on edelleen yleistä. Se on vahva kulttuurinen perinne. Naimisiin meneminen nuorena vaikuttaa kuitenkin selvästi esimerkiksi naisten riskiin kuolla synnytyksessä. Kun tytöt ja nuoret naiset saavat mahdollisuuksia kouluttautua, he tietävät paremmin oikeutensa ja naimisiin meneminen alaikäisenä vähenee. Myös miehet tahtovat, että naisten riski menehtyä synnytykseen pienenee ja perheiden tulot voisivat kasvaa. (UNFPA: Promoting Gender – julkaisu)

Ortaidin tukemassa hankkeessa Etiopiassa, Haikin alueella, on otettu huomioon miesten ja naisten erilaisia rooleja maaseudun elämässä. Veden kantomatkat olivat hankealueella aikaisemmin pitkät. Veden hakeminen perheiden päivittäiseen käyttöön on suurimmaksi osaksi naisten ja tyttöjen harteilla. Kun vedenkantomatkat lyhenivät uusien kaivojen ja vedenhakupisteiden myötä, naisille jäi aikaa enemmän muihin töihin, jolloin tulotaso kasvaa. Näin miesten ja naisten välistä tulotasoeroa voidaan saada pienenemään.

Alueella viidesosa perheistä on yksinelävien naisten ylläpitämiä. Nämä perheet ovat huonommassa taloudellisessa asemassa, kuin perheet, joissa on kaksi vanhempaa. Niinpä näille perheille annettiin vuohia ja lampaita kasvatettaviksi, jotta he voisivat kasvattaa tulotasoaan ja saada eroa muihin perheisiin kiinni. Yhteistyötä on tehty alueen hallinnollisen naisasiain osaston kanssa.

Ortaidin tukeman hankkeen kolmen kylän alueella tuetaan kalastajien elinkeinoa kouluttamalla, materiaalisin avustuksin ja vahvistamalla osuuskuntatoimintaa. Kalastusosuuskuntaan kuuluu yli sata kalastajaa. Hankkeen puitteissa järjestettiin opintomatka, jossa he kävivät tutustumassa esimerkillisesti toimivaan osuuskuntaan. Tässä hyvin toimivassa osuuskunnassa naiset olivat mukana myymässä kaloja ja muissa käytännön toiminna. Hankkeessa tuetut kalastajat sanoivat oppineensa, kuinka tärkeä naisten panos on. Nyt he suunnittelevat, kuinka he ottavat naiset mukaan heidän osuuskuntansa toimintaan.